05/10/2026

Στα Μονοπάτια του Αγίου Ορους

/ Αγιορείτικα

«Κάποιες φορές έρχονται προσκυνητές που τους οδήγησαν εδώ σκυλιά. Εμφανίστηκαν στη διαδρομή και τους έδειξαν τον δρόμο. Λένε πως, αν δεν ήταν αυτά, θα είχαν χαθεί. Τα ταΐζουμε και δεν τρώνε. Την επόμενη μέρα φεύγουν και δεν τα ξαναβλέπουμε ποτέ», λέει ο πάτερ Ιλαρίων. Στεκόμαστε στην είσοδο της Μονής Παντοκράτορος, στην ανατολική ακτή του Αγίου Όρους. Αριστερά μας, ο ήλιος κάνει τη θάλασσα να λαμπυρίζει αυτό το μεσημέρι του Μαΐου, ενώ από την άλλη πλευρά ένα πυκνό δάσος σκαρφαλώνει στους λόφους, μέχρι εκεί που φτάνει το βλέμμα μας.

Πλοιάριο καταφθάνει στη μονή Παντοκράτορος για να αφήσει τους πρωινούς επισκέπτες.

Το χέρι του πατέρα Ιλαρίωνα σηκώνεται και δείχνει τον προορισμό μας. Η Σκήτη του Προφήτη Ηλία μόλις που διακρίνεται από εδώ. Όσο μας δίνει οδηγίες για το πώς θα φτάσουμε, πίσω μας τα χελιδόνια δεν σταματούν να κελαηδούν. Χορεύουν πάνω από τον αύλειο χώρο της μονής, πετώντας από κλαδί σε κλαδί, τρυπώνουν στις δροσερές γωνιές και ξεγελούν με τους ελιγμούς τους το καθαρό ανοιξιάτικο φως. Το ίδιο μοιάζουν να κάνουν και οι μοναχοί, που με νωχελικό βήμα αποσύρονται στα κελλιά τους αφήνοντας πίσω τους σκιές. Εδώ όμως, έξω, κανείς δεν μπορεί να κρυφτεί από τον ήλιο. Και καθώς η ζέστη γίνεται όλο και πιο έντονη, αποφασίζουμε να αναχωρήσουμε, ευχαριστώντας τον πατέρα Ιλαρίωνα για το καλωσόρισμα.

Το ποτάμι που συναντάμε λίγο αργότερα φουσκώνει τον χειμώνα, δυσκολεύοντας τη διάβαση. Τώρα όμως αρκεί να πηδήσουμε πάνω σε μερικές πέτρες για να το διασχίσουμε. Δεν αργούμε να ανηφορίσουμε και σύντομα χανόμαστε μέσα στην πυκνή βλάστηση.

Το πρωινό τοπίο μπροστά στη Μονή Παντοκράτορος.

Στο Άγιον Όρος δεν υπάρχει, εδώ και αιώνες, εκτεταμένη κτηνοτροφία. Γι’ αυτό τα δάση είναι τόσο πυκνά, ώστε είναι σχεδόν αδύνατον να μετακινηθεί κανείς είκοσι μέτρα χωρίς να ακολουθήσει κάποιο μονοπάτι. Πριν το καταλάβουμε, βρισκόμαστε μπροστά στα τείχη της σκήτης που θα αποτελέσει τη βάση μας για τις επόμενες δύο ημέρες. Χτισμένη το 1757 από τον Άγιο Παΐσιο Βελιτσκόφσκι, η Σκήτη του Προφήτη Ηλία κατοικήθηκε κυρίως από σλαβόφωνους μοναχούς – Ρώσους, Ουκρανούς και Μολδαβούς. Στο κέντρο της δεσπόζει, σε αντίθεση με τον χαμηλό πέτρινο ναό της Μονής Παντοκράτορος, μια μεγαλοπρεπής εκκλησία.

Μοναχοί στη Μονή Παντοκράτορος μεταφέρουν αλεύρι και εκτελούν καθημερινές εργασίες.

Σε ένα από τα παγκάκια, ανάμεσα σε Ρώσους προσκυνητές, συναντάμε τον Δημήτρη Μπακάλη, ο οποίος έχει περπατήσει χιλιόμετρα από το ξημέρωμα. Μας υποδέχεται με ένα μειδίαμα, διακρίνοντας την κούραση αποτυπωμένη στα πρόσωπά μας. Σκοπός του ταξιδιού μας ήταν να κάνουμε αυτό που κάνουν με συνέπεια από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 τα μέλη των FoMA (Friends of Mount Athos): να συμμετάσχουμε στις εργασίες καθαρισμού των μονοπατιών του Αγίου Όρους. Και είχαμε μόλις πάρει το βάπτισμα του πυρός.

Οι «αρτηρίες» της χερσονήσου

Η Σκήτη του Προφήτη Ηλία.

Για να κατανοήσει κανείς τη σημασία των μονοπατιών στη συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη, ίσως πρέπει να τα αντιληφθεί ως τις αρτηρίες ενός ζωντανού οργανισμού με ιστορία που χάνεται στον χρόνο. Διάσπαρτα στο ιδιαίτερο ανάγλυφο του Αγίου Όρους, που τεκμηριώνεται ως οργανωμένο ορθόδοξο μοναστικό κέντρο από τον 10ο αιώνα, τα μοναστήρια, οι σκήτες, τα κελλιά και τα

ασκηταριά συνδέθηκαν μεταξύ τους με μονοπάτια, καθώς δεν υπήρχε άλλος τρόπος επικοινωνίας – τα βραχώδη παράλια δεν επιτρέπουν τη χάραξη παραθαλάσσιων διαδρομών.

Σήμερα, όπως μας είπαν μοναχοί, παραμένει ανοιχτό ένα πολύ μικρό μέρος αυτού του δικτύου. Τα περισσότερα μονοπάτια στην πορεία εγκαταλείφθηκαν και η βλάστηση έκανε τη δουλειά της. Τα τελευταία χρόνια, με τον αριθμό των επισκεπτών να έχει πολλαπλασιαστεί, η αύξηση των μετακινήσεων με οχήματα έχει κάνει τη χρήση τους ακόμη πιο σπάνια.

Πρώτη στάση της ημέρας για καθάρισμα σε μια γέφυρα την οποία έχουν καλύψει αγριόχορτα.

Ο Δημήτρης Μπακάλης, που ήρθε εδώ για πρώτη φορά το 1987, σε ηλικία 21 ετών, έχει έκτοτε επιστρέψει περισσότερες από εκατό και γνωρίζει τα μονοπάτια καλύτερα κι από την παλάμη του χεριού του. Διαπιστώνοντας την παρακμή τους και παρακινούμενος από έναν Βέλγο φίλο του, αποφάσισε πριν από δεκατέσσερα χρόνια να ενταχθεί στους FoMA. Τον σύλλογο, που ιδρύθηκε το 1990 από άτομα που ενδιαφέρονταν για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον των αθωνικών μοναστηριών και των εξαρτημάτων τους, πολλοί εκ των οποίων ήταν ακαδημαϊκοί, και τέθηκε υπό την αιγίδα του τότε πρίγκιπα της Ουαλίας, νυν βασιλιά Καρόλου Γ΄, απαρτίζουν στην πλειονότητά τους κάτοικοι του εξωτερικού. Κάθε χρόνο, για δύο εβδομάδες –κάποιοι επιστρέφουν για λίγες μέρες και τον Οκτώβριο– τα μέλη του χωρίζονται σε ομάδες και, φιλοξενούμενα σε μονές,

καταγράφουν και καθαρίζουν τα μονοπάτια.

Πιάνοντας δουλειά

Όταν συναντηθήκαμε το επόμενο πρωί στην είσοδο της σκήτης, γίναμε μέλη μιας ομάδας εντελώς διαφορετικών μεταξύ τους ανθρώπων, που συνδέονταν όμως με έναν κοινό σκοπό. Ήμασταν όλοι νυσταγμένοι, ξύπνιοι από τις τέσσερις το ξημέρωμα, από τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα του σημάντρου που αντηχούσαν στο άδειο, σκοτεινό ακόμη προαύλιο. Δεν είχαμε, ωστόσο, ακούσει τα τσακάλια που μας είπαν ότι αλυχτούσαν με το που έπεσε η νύχτα.

Ο Ιβάν, Ρώσος κάτοικος ΗΠΑ, πρώην κατασκευαστής αγωνιστικών αυτοκινήτων και νυν διάκονος, ιδιαίτερα συμπαθής για τα στικ στιγμιαίου καφέ που μας δώρισε (στο Άγιον Όρος δεν αργείς να καταλάβεις ότι πράγματα που θεωρούσες δεδομένα δεν είναι και τόσο), και ο Πολ, ένας Αμερικανός συνταξιούχος από την Ουάσιγκτον, πρώην IT πρότζεκτ μάνατζερ, μας καλωσόρισαν στο γκρουπ. Μοιραστήκαμε το πρωινό –βραστά αυγά, μήλα και φέτες ψωμί– κρατώντας κάτι για το κολατσιό μας αργότερα, και αναχωρήσαμε με προορισμό το μονοπάτι που οδηγεί στη Βογορόδιτσα, μια άλλη ρωσική σκήτη, 2.700 μέτρα μακριά.

Νερόμυλος σε μονοπάτι κοντά στη Σκήτη του Προφήτη Ηλία.

«Παλιά εδώ ήταν ο παράδεισος του πεζοπόρου», λέει ο Δημήτρης. «Έπαιρνες τον σάκο σου, ξεκινούσες να περπατάς και, εκεί που βαριόσουν ή κουραζόσουν, έβρισκες ένα μοναστήρι και σου έλεγαν: “Περάστε να σας ταΐσουμε, να σας κοιμίσουμε”. Έτσι αγάπησα τα μονοπάτια», μου λέει, ενώ αφήνουμε τους άλλους να προπορευθούν.

Όσο βαδίζουμε, αποκτούμε την εντύπωση πως οι εποχές αλλάζουν ανάλογα με το σημείο όπου βρισκόμαστε, αφού το δροσερό αεράκι τρυπώνει συχνά μέσα από τις φυλλωσιές. Σε λίγο σταματάμε μπροστά από έναν εγκαταλελειμμένο νερόμυλο. Πριν από δύο χρόνια, ένας μοναχός τον ανακάλυψε κάνοντας τη βόλτα του δίπλα στο ποτάμι. Είναι φτιαγμένος, όπως και το μονοπάτι, από Ρώσους.

Πρώτη στάση για δουλειά είναι ένα γεφύρι. Από κάτω μας το νερό περνά κελαρυστό, ενώ τα μέλη της ομάδας σκορπίζονται, το ένα μετά το άλλο, για να καθαρίσουν χόρτα και κλαδιά που εμποδίζουν τη διέλευση. Φορούν γυαλιά προστασίας και πετούν ό,τι κόβουν στην άκρη του γκρεμού. Ο Ιβάν, όταν τον πλησιάζω, παίρνει μια ανάσα και μου εξηγεί πως βρίσκεται εδώ για έκτη φορά με την ομάδα. Τι είναι αυτό που τον κάνει να επιστρέφει;

Ο Δημήτρης Μπακάλης, υπεύθυνος της ομάδας μας, σηματοδοτεί ένα μονοπάτι.

«Το βουνό μού άλλαξε εντελώς τη ζωή», λέει. Γεννημένος στην Κριμαία, στα 13 του μετακόμισε με τους γονείς του στην Καλιφόρνια, όπου αφοσιώθηκε στην κατασκευή αγωνιστικών αυτοκινήτων. «Ήθελα να σπουδάσω Θεολογία. Μετά από μια επίσκεψή μου εδώ, έκλεισα την επιχείρησή μου, πήγα στη Νέα Υόρκη σε ιερατική σχολή και έκανα Μπάτσελορ και Μάστερ. Μέχρι τότε αποκαθιστούσα επίσης κλασικά αυτοκίνητα της δεκαετίας του 1970, είχα κερδίσει βραβεία σε διαγωνισμούς, αλλά τίποτε από όλα αυτά δεν με γέμιζε. Ακόμη και μία ημέρα στο Άγιον Όρος την ένιωθα να μου προσφέρει περισσότερα απ’ ό,τι όταν τελείωνα ένα αυτοκίνητο που έφτιαχνα επί μήνες», λέει. Πριν από τρία χρόνια έγινε διάκονος και σε λίγες ημέρες θα χειροτονηθεί ιερέας.

Ο καθένας για τους λόγους του

Για να ταξιδέψει κάποιος στο Άγιον Όρος με τους FoMA, θα πρέπει, αφού δηλώσει το ενδιαφέρον του και εγγραφεί ως μέλος, να επιλεγεί μεταξύ των υπόλοιπων αιτούντων. Όσοι φτάνουν εδώ είναι άνθρωποι συνδεδεμένοι, ο καθένας για διαφορετικό λόγο, με τον τόπο. Άλλους η αρχιτεκτονική, άλλους η Ιστορία, η φύση, η θρησκεία ή η πνευματικότητα τους κάνουν να ξεχνούν ασχολίες και ανέσεις που στο σπίτι τους θεωρούνται δεδομένες. Κάτι τους μαγνητίζει ξανά και ξανά στα μονοπάτια αυτά.

Ο Πολ βρέθηκε εδώ για πρώτη φορά το 2018 για να θαυμάσει την αρχιτεκτονική των μονών και τρία χρόνια αργότερα γνώρισε την ομάδα. «Είχα διαβάσει μια περιγραφή του Άθω ως “Κήπου της Παρθένου” και σκέφτηκα: “Τι ποιητική μεταφορά!”. Δεν το πίστεψα. Όταν ήρθα, είδα ότι είναι αλήθεια», λέει. Οι φίλοι του, πολλοί από τους οποίους είναι ακαδημαϊκοί, ηθοποιοί και τραγουδιστές της όπερας, καταλαβαίνουν όταν τους εξηγεί γιατί επιστρέφει.

Η κορυφή του Άθω ξεπροβάλλει επιβλητική μέσα από ένα μονοπάτι.

Σε λίγο ο ήλιος δυναμώνει. Ενίοτε στο διάβα μας συναντάμε κόκκινες ταμπέλες που δείχνουν τον προορισμό. Ο Δημήτρης κουβαλά μαζί του ονόματα μονών τυπωμένα σε ταινίες, ώστε να τα τοποθετεί όπου χρειάζεται για τη σήμανση. Το ίδιο κάνει και με πορτοκαλί κορδέλες στις αρχές των μονοπατιών. Χωρίς αυτά πολλοί περιηγητές θα χάνονταν κάθε χρόνο.

«Μερικές φορές αναρωτιέμαι αν οι ρυθμοί μας πίσω στις πόλεις είναι λάθος», λέω στον Πολ. «Πλέον ανησυχώ λιγότερο για το τι είναι λάθος και περισσότερο για το τι είναι σωστό. Με νοιάζει πώς μπορώ να βοηθήσω. Μου δίνει μεγαλύτερη ικανοποίηση από το να βοηθιέμαι», λέει.

Στάση για κολατσιό μετά τις πρωινές εγρασίες.

Μπροστά μας ένας τεράστιος κορμός έχει πέσει, φράζοντας το μονοπάτι. Ο Δημήτρης και ο Ιβάν βγάζουν δύο πριόνια και αναλαμβάνουν δράση. Όταν τελειώνουν, η ομάδα αναθαρρεί, αφού σε λίγο θα κάνουμε στάση για ξεκούραση σε ένα ξέφωτο, όπου μας περιμένει μια άλλη ομάδα εργασίας. Τους συναντάμε λίγο πριν από τη Βογορόδιτσα. Πεινασμένοι κι αυτοί, κάθονται κάτω και απλώνουν πάνω σε ένα χαλί ντομάτες, μήλα, ψωμί, πιπεριές και όσα άλλα τρόφιμα πρόκειται να μοιραστούν. Τρώνε σιωπηλοί. Ανάμεσά τους βρίσκονται Άγγλοι, Ισπανοί πεζοπόροι, Αμερικανοί φοιτητές και ένας Έλληνας συνταξιούχος, ο Κώστας, που με διαβεβαιώνει πως η μοναδική ικανοποίηση που βρίσκει καθαρίζοντας μονοπάτια

είναι το ότι «φροντίζει το περιβόλι της μάνας μας». «Το Άγιον Όρος είναι το Περιβόλι της Παναγίας», μου εξηγεί και συνεχίζει να τρώει το κολατσιό του.

Ώρα για φαγητό μετά από μια γεμάτη μέρα στα μονοπάτια του Αγίου Όρους.

Στην ομάδα βρίσκεται και ο επόμενος πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου των FoMA. Από το Λονδίνο, με κυπριακή καταγωγή από την πλευρά της μητέρας του, ο Κρις Τόμας, όταν τον πλησιάζω, έχει μόλις λάβει ένα μέιλ. Η εταιρεία του προσφέρει τεχνολογικά συστήματα σε γήπεδα και μεγάλες ποδοσφαιρικές ομάδες. Μπορεί να έρχεται εδώ και οκτώ χρόνια με τους FoMA, όμως την πρώτη φορά, όπως μου λέει, είχε μισήσει την εμπειρία. «Και γιατί επέστρεψες;» τον ρωτάω.

«Γιατί κατάλαβα πως αυτά που μισούσα ήταν ρηχά. Μόλις πήγαινα σπίτι, ήθελα να ξαναγυρίσω. Έξω στον κόσμο συνηθίζεις σε επιφανειακά και ρηχά προνόμια, που εδώ δεν τα έχεις. Πρέπει να μοιραστείς το δωμάτιό σου, το φαγητό σου· δεν είσαι σημαντικός, οι πιστωτικές σου κάρτες δεν δουλεύουν, το τηλέφωνό σου μερικές φορές δεν πιάνει. Είναι μια απώλεια ταυτότητας. Ένιωσα αποπροσανατολισμένος. Όταν μπήκα σπίτι μου, αναρωτήθηκα: “Γιατί πήγες εκεί αφού ήθελες να είναι όπως στο σπίτι σου; Πήγες γιατί είναι ένας διαφορετικός κόσμος”. Και επέστρεψα», λέει. Προσπαθεί να ενθαρρύνει τους επισκέπτες να περπατούν. «Ξέρουμε ότι οι

περισσότεροι προτιμούν να μπουν σε ένα αυτοκίνητο. Αν όμως χάσουμε τα μονοπάτια, θα χάσουμε άλλη μία σύνδεση με τη φύση. Κάποιοι προσκυνητές ακόμη εκτιμούν το ότι μπορούν να περπατήσουν από ένα μέρος σε ένα άλλο· αυτό τους βοηθά να βιώσουν το Άγιον Όρος με έναν διαφορετικό τρόπο», εξηγεί.

Στην είσοδο της Μονής Σταυρονικήτα, μοναχός περιφέρεται με το σήμαντρο λίγο πριν από τον εσπερινό.

Δεν αργούμε να πάρουμε τον δρόμο του γυρισμού. Πριν το καταλάβουμε, καθόμαστε στην τράπεζα της σκήτης όπου το φαγητό έχει ήδη σερβιριστεί. Μοναχοί και φιλοξενούμενοι τρώμε σιωπηλοί, απολαμβάνοντας τα όσπρια υπό τη φωνή ενός καλόγερου που διαβάζει βίους αγίων. Εδώ μέσα, σκέφτομαι, κάθε στιγμή της ημέρας μοιάζει με σκηνή μιας παράστασης. Η καθημερινότητα –από το ξύπνημα μέχρι το φαγητό και τον ύπνο– είναι ένα τελετουργικό που κινείται γύρω από ένα πράγμα: την προσευχή.

Το απόγευμα, πριν σκοτεινιάσει, άρχισε να βρέχει. Αν στεκόσουν στην άκρη της σκήτης, θα μπορούσες να δεις την καταχνιά να απλώνεται μέχρι τη

Παντοκράτορος και τη θάλασσα. Ίσως έφτανε και μέχρι τη Μονή Σταυρονικήτα, όπου θα μας υποδέχονταν την επομένη. Μπήκαμε στα κελλιά μας κουρασμένοι. Και μόλις κλείσαμε τα μάτια, αποκοιμηθήκαμε. Ούτε τώρα ακούσαμε τα τσακάλια να ουρλιάζουν.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο 16ο τεύχος της έκδοσης «Οι Τόποι μας-Άγιον Όρος», Ιούλιος 2026.

Πηγή: kathimerini.gr/ Γιώργος Ψωμιάδης